

1. DATOS IDENTIFICATIVOS DA MATERIA	
CÓDIGO	
MATERIA	Movemento Expresivo I
DISCIPLINA	Movemento
TITULACIÓN	Título Superior en Arte Dramática
ESPECIALIDAD ADE	Dirección Escénica e Dramaturxia
ITINERARIOS	Dirección Escénica- Dramaturxia
CURSO	1º
CRÉDITOS ECTS	2.5
CARÁCTER	Obrigatorio
DEPARTAMENTO	Interpretación
CENTRO	ESAD de Galicia
COORDINADOR/A	Ant. Zaida Gómez Rubio
DOCENTES	Nome e apelidos: Alicia Corral Alonso Horario titorías: http://www.esadgalicia.com/glg/profesorado.php?id=2&tit=Titorías Despacho: D2 Contacto: aliciacorrionalonso@edu.xunta.es
DESCRIPCIÓN	Estudio dos procesos que promoven o desenvolvemento das posibilidades corporais, expresivas, creativas e comunicativas no eido da dirección de actores ou actrices e da dramaturxia. Apreciación inicial sobre a relevancia dos aspectos quinesésicos na escena- no establecemento dunha relación do corpo co espazo, o tempo ritmo e a enerxía, tanto na improvisación como na composición corporal.
CONECEMENTOS PREVIOS	
LINGUA EN QUE SE IMPARTE	Galego ☒ Castelán ☒ Inglés ☐
2. COMPETENCIAS	
COMPETENCIAS BÁSICAS	
CB2	Que os estudantes sepan aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posean as competencias que soen demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS	
CT1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
CT2	Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala adecuadamente.
CT3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
CT7	Utilizar as habilidades comunicativas e a crítica construtiva no traballo en equipo.
CT8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
CT9	Integrarse adecuadamente en equipos interdisciplinarios e en contextos culturais diversos.
CT10	Liderar e xestionar grupos de traballo.
CT12	Adaptarse, en condicións de competitividade, aos cambios culturais, sociais e artísticos e aos avances que se producen no ámbito profesional e seleccionar as canles adecuadas de formación continuada.
CT13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.

CT14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
CT15	Traballar de forma autónoma e valorar a importancia da iniciativa e o espírito emprendedor no exercicio profesional.
CT16	Usar os medios e recursos ao seu alcance coa responsabilidade cara o patrimonio cultural e medioambiental.
CT17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social verbo da importancia do patrimonio cultural, da súa incidencia nos diferentes ámbitos e na súa capacidade de xerar valores significativos.
COMPETENCIAS XERAIS	
CX1	Fomentar a autonomía e autorregulación no ámbito do coñecemento, as emocións, as actitudes e as condutas, mostrando independencia na recollida, análise e síntese da información, no desenvolvemento de ideas e argumentos dunha forma crítica e na súa capacidade para a propia motivación e a organización nos procesos creativos.
CX2	Comprender psicolxicamente e empatizar para entender e sentir as vidas, situacións e personalidades alleas, utilizando de maneira eficaz as súas capacidades de imaxinación, intuición, intelixencia emocional e pensamento creativo para a solución de problemas; desenvolvendo a súa capacidade para pensar e traballar con flexibilidade, adaptándose ás demais persoas e ás circunstancias cambiantes do traballo, así como a conciencia e o uso saudable do propio corpo e o equilibrio necesario para responder aos requisitos psicolóxicos asociados ao espectáculo.
CX3	Potenciar a conciencia crítica, aplicando unha visión crítica construtiva ao traballo propio e ao dos demais, e desenvolvendo unha ética profesional que estableza unha relación adecuada entre os medios que utiliza e os fins que persegue.
CX4	Comunicar, mostrando capacidade suficiente de negociación e organización do traballo en grupo, a integración en contextos culturais diversos e o uso das novas tecnoloxías.
CX5	Fomentar a expresión e a creación persoal, integrando os coñecementos teóricos, técnicos e prácticos adquiridos; mostrando sinceridade, responsabilidade e xenerosidade no proceso creativo; asumindo o risco, tolerando o fracaso e valorando de maneira equilibrada o éxito social.
CX6	Desenvolver unha metodoloxía de traballo, estudo e investigación encamiñada á autoformación na propia disciplina, procurando ámbitos axeitados para a formación continuada e para adaptarse a diversas situacións, especialmente ás derivadas da evolución da súa profesión.
CX8	Vincular a propia actividade teatral e escénica a outras disciplinas do pensamento científico e humanístico, ás artes en xeral e ao resto das disciplinas teatrais en particular, enriquecendo o exercicio da súa profesión cunha dimensión multidisciplinar.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS	
CE1	Concibir propostas escénicas que fundamentan o espectáculo, xerando e analizando conceptos, textos e imáxenes e valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética.
CE5	Conciboír as ideas e propostas que fundamentan a creación do deseño, explorando a dinámica do espazo, do corpo e da luz, valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética
CE6	Proxectar a composición do deseño a través do uso do coñecemento dos procedimentos técnicos e de representación.
CE7	Dominar os recursos expresivos necesarios para o desenvolvemento de procesos de interpretación, actuación e representación, no ámbito escénico e audiovisual.
CE8	Participar na creación da partitura escénica e/ou personaxe, escénico ou audiovisual, e interpretaralo adecuadamente, a través do dominio das diferentes técnicas interpretativas.
CE9	Integrar e interactuar coas restantes linguaxes e códigos que conforman o espectáculo escénico ou audiovisual.
CE11	Estudar o feito escénico a partir de diferentes métodos e coñecer aspectos básicos na investigación

	escénica.	
CE12	Estudar para concibir e fundamentar o proceso creativo persoal, tanto polo que se refire á metodoloxía de traballo como á renovación estética.	
3. OBXECTIVOS DA DISCIPLINA		COMPETENCIAS VINCULADAS
1. Re-descubrir o corpo en movemento e desenvolver a experiencia e comprensión da súa actuación en escena.		CT1, CX1,CX2,CX5,CE9,CT2
2. Desenvolver a autopercepción, tomando consciencia do sustrato anatómico, fisiolóxico e nervioso que acompaña o proceso de migración dun "corpo cotiá" a un "corpo extracotiá".		CX2,CX5,CX8, CE7CE9
3. Adestrar o corpo para entender as demandas psico-físicas e outras que comprenden o traballo do actor e da actriz en atenta resposta a solicitudes ou superación de bloqueos ou inhibicións.		CX1,CX3,CX5,CX6,CT2
4. Adquirir e desenvolver as capacidades propioceptiva e exteroceptiva, escoita e sensibilidade quinestésica, máis habilidades comunicativas.		CX1,CX6
5. Explorar e experimentar o movemento como modelo orgánico de intervención na escena.		CX5,CE4,CE5,CE1,CE6, CE7,CE8,
6. Abrir canais de investigación a partir da vivenciación técnica do movemento na proxección expresiva e creadora.		CX5,CX6,CE1, CE7,CE9,CE12CT2
7. Entender e experimentar o movemento como elemento expresivo e creativo fundamental da escena.		CX1,CX6,CE1,CE9,
8. Discernir os elementos que interveñen nos procesos de creación corporal.		CT2,CT7,CT8,CT10,CT15 ,CX2, CX3, CE5,CE6,CE7
9. Valorar os procesos de traballo dentro dun espazo requerido de concentración, responsabilidade, respecto e actitude positiva.		CX2, CX4,
4. CONTIDOS		
TEMAS	SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Presencia escénica	1.1 Desbloqueo psicofísico. 1.2 Respiración. 1.3 Autocontrol do tono muscular 1.4 Ollada dirixida e periférica 1.5 Patróns pre-expresivos. 1.6 Escoita exteroceptiva.	2
2. Consciencia corporal	2.1 Vivenciación técnica do movemento. 2.1.1 Impresión óseo-muscular na postura e no movemento. 2.1.2 Imaxe corporal interna-externa e visualización imaxinaria. 2.1.3 Anatomía funcional 2.2 Experimentación quinestésica.	2
3. Adestramento corporal	3.1 Fundamentos e principios do adestramento psicofísico e expresivo. 3.1.1 Introducción ao adestramento autónomo, individual e colectivo. 3.1.2 Introducción ao adestramento específico cara unha produción.	2
4. Construción e articulación do movemento.	4.1 Análise do movemento. 4.2 Técnica/s de movemento. 4.3 Fraseo corporal. 4.4 Musicalidade do movemento. 4.5 Deseño corporal.	4

	4.5.1 Formas corporais. 4.5.2 Postura e actitude psíquica. 4.5.3 Calidades, cualidades e carácter do movemento. 4.6 Deseño espacio-temporal. 4.6.1 Pulso, velocidade. Actividade na que se formulan 4.6.2 Tempo, ritmo, tempo-ritmo. 4.6.3 Cinemática: Trayectorias, topografía.		
5. Movemento escénico	5.1 Agrupamentos 5.2 Composición cinética 5.3 Partituras en base a programas específicos de traballo creador.	2	
6. Improvisación	6.1 Laboratorio experimental de movemento	2	
TOTAL SESIÓNS		14	
5. PLANIFICACIÓN DOCENTE			
Actividade / Número de horas	Presencial (horas)	Non presencial (horas)	Total
Actividades introdutorias	6 horas Actividades encamiñadas a tomar contacto cos/as alumnos/as, así como a presentar a materia.	3 horas	9
Exposición práctico- teórica	6 horas Exposicións por parte da docente sobre bases teóricas, prácticas e directrices de traballo e supervisión teóricas e prácticas	3	9
Práctica individual e colectiva	18 horas Os/as estudantes desenvolven exercicios ou proxectos na aula baixo directrices e supervisión da profesora.		18
Prácticas de laboratorio	6 horas Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo.	6	12
Traballo autónomo e realización de prácticas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia para resolver.	6 horas	6
Leituras, visionados, debates	3 horas Traballo de estudo e análise centrado en temas, contidos da materia, análise de casos, etc.	6 horas	9
Actividades complementa rias	Actividades de estudo e ou práctica realizadas fóra do espacio ou marco académico.	3 horas	3
Outros			3
Titorías individuais e de grupo	3 horas grupais Actividade de asesoramento sobre actividades da materia e/ou sobre o proceso de aprendizaxe.	3 horas	6
Actividades de avaliación. Probas	3 horas Actividades de síntese de observación sobre o proceso de ensinanza-aprendizaxe		3
Actividades			

de avaliación. Presentacións / mostras Actividades de avaliación. Revisión			
TOTAL	45 horas	30 horas	75 horas
PORCENTAXE	% 66,6%	33,3%	100%
6. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍAS DE ENSINANZA E APRENDIZAXE			
Actividades	Descrición		
Descrición	Descrición		
Resolución de exercicios e actividades de laboratorio.	Actividades nas que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia ou de aplicación de coñecementos específicos, en base a rutinas, habilidades ou procedementos concretos.		
Aprendizaxe por estudio de casos.	Aplicación de propostas de resolución, seguindo guías de orientación, e considerando variables de influencia ou aplicación.		
Metodoloxía proactiva e cooperativa.	O traballo dos estudantes é asumindo con pleno control, autonomía, responsabilidade implicando unha toma de iniciativa activa, creativa e audaz.		
Planificación por ciclo de Kolb	Aprendizaxe converxente baseado en experiencias, atendendo aos procesamentos do coñecemento de xeitos diversos.		
7. ATENCIÓN PERSONALIZADA			
Seguimento	Atención específica á evolución e progresión do proceso de aprendizaxe, considerando posibles adaptacións de currículo precisadas por casuísticas xustificadas ou necesarias.		
Orientación	Atención á converxencia do interese, a inxuedanza e a unha posible desorientación lectiva, académica ou artística.		
8. FERRAMENTAS DA AVALIACIÓN			
8.1 Avaliación ordinaria			
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación	
Descrición	Descrición		
Rexistros de observación, escalas de valoración e análise de cuestionarios/ Prácticas presenciais individuais, colectivas e/ou de laboratorio.	CX2,CX3,CX4,CX5, CE1,CE6,CE7,CE8, CE9,CE11,CE12,CT1,CT2,CT7,CT9,		50%

Escalas de valoración, memorias escritas e/uo presentacións verbais de práctica, análise de retroacción/ Presentacións- exposicións de traballo autónomo.	CB2,CX1,CX5,CX6,CX8,CE1,CE5,CE6,CE7,CE8,CE9,CE12,CT2,CT3,CT7,CT10,CT15,CT16,CT17	20%
Registros de observación e escalas de valoración. Proba concluente de materia.	CX5,CX6,CE1,CE5,CE6,CE7,CE8,CE9,CE12,CT3,CT12,CT13	30%
8.2 Avaliación non continuada		
8.3. Avaliación non ctninuadaextraordinaria		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Descrición	Descrición	
Escalas de valoración, memorias escritas e/uo presentacións verbais de práctica, análise de retroacción/ Presentacións- exposicións de traballo autónomo.	CB2,CX1,CX5,CX6,CX8,CE1,CE5,CE6,CE7,CE8,CE9,CE12,CT2,CT3,CT7,CT10,CT15,CT16,CT17	40%
Registros de observación e escalas de valoración. Proba concluente de materia	CX2,CX3,CX4,CX5,CX6,CE1,CE5,CE6,CE7,CE8,CE9,CT11,CE12,CT3,CT7,CT9,CT12,CT13,	60%
8.3 Avaliación específica para alumnado sen avaliación continua / ordinaria / extraordinaria		
Ferramenta /	Competencias avaliadas	Ponderación

actividade		
Descrición	Descrición	
Escalas de valoración, memorias escritas e/u presentacións verbais de práctica, análise de retroacción/ Presentacións- exposicións de traballo autónomo.	CB2,CX1,CX5,CX6,CX8,CE1,CE5,CE6,CE7,CE8,CE9,CE12,CT2,CT3,CT7,CT10,CT15,CT16,CT17	40%
Registros de observación e escalas de valoración. Proba concluente de materia	CX2,CX3,CX4,CX5,CX6,CE1,CE5,CE6,CE7,CE8,CE9,CT11,CE12,CT3,CT7,CT9,CT12,CT13,	60%

9. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E OUTROS RECURSOS

Referencias básicas

- BAINBRIDGE COHEN, BONNIE(2004): *Sensing, feeling and action*
- BARBA, Eugenio (1990): El arte secreto del actor. México. Escenología.
- BARBA, Eugenio (1992): La Canoa de Papel. México, Ed.Gaceta. Col.
- BARBA, Eugenio; SAVARESE, Nicola(1998): Anatomía del actor. México. A. C. Escenología.
- BENITO VALLEJO, Joaquín (2001), Cuerpo en armonía (Leyes naturales del movimiento), Barcelona, Inde Publicaciones.
- BROZAS POLO, María Paz (2003): La Expresión Corporal en el Teatro Europeo del Siglo XX, Ciudad Real, Ñaque Editora.
- CALAIS-GERMAIN, Blandine (2006): Anatomía para el movimiento, I, II, Barcelona, La Liebre de Marzo
- DAVIS, Flora (1995): La comunicación no verbal. Madrid, Alianza
- CONDRO, Lucas, MESSIEZ, Pablo: Asymetrical-Motion: Notas sobre pedagogía y movimiento. Continta me tienes.. ISBN-.978-84-944176-72
- FELDENKRAIS, M. (1992) La dificultad de ver lo obvio. México. Ed. Piados
- GROTOWSKI, Jerzy (1970): Hacia un teatro pobre. Madrid, Siglo XXI.
- KARPOV, Nicolaj (2007): Lezioni de movimento scenico. Corazanno. Titivillus.
- GROTOWSKI, Jerzy (1970): Hacia un teatro pobre. Madrid, Siglo XXI.
- L.AURE BACHMANN, Marie (1998): La Rítmica Jacques –Dalcroze, Madrid, Pirámide.
- L.AURE BACHMANN, Marie (1998): La Rítmica Jacques –Dalcroze, Madrid, Pirámide.
- LEARRETA, B.;SIERRA, M.A.; RUANO, K (2004) Los contenidos de la expresión corporal. Zaragoza. Inde. LECOQ, Jacques 2003): El cuerpo poético. Barcelona. Alba editorial
- LEARRETA, B.;SIERRA, M.A.; RUANO, K (2004) Los contenidos de la expresión corporal. Zaragoza. Inde. LECOQ, Jacques 2003): El cuerpo poético. Barcelona. Alba editorial
- NEWLOVE, Jean (1993) Laban for actors and dancers. Routledge, Chapman and Hald, Incorporated.
- SÁNCHEZ, Jose Antonio (2002): Dramaturgias de la imagen. Cuenca. Universidad de Castilla- La Mancha

SÁNCHEZ, Jose Antonio, CONDE-SALAZAR, Jaime (2003) *Cuerpos sobre blanco*. Cuenca. Universidad de Castilla-La Mancha
SAVARESE, Nicola; BRUNETTO, Claudia (2004): *Trainingj*. Roma. Dino Audino Editore
SCHINCA, Marta (2002): *Expresión corporal: Técnicas y y expresión del movimiento*. Barcelona. Cisspraxis, S.A.
STOKOE, Patricia; SCHACHTER, Alexander (1993): *La expresión corporal*. México D.F. Paidós.
VON LABAN, Rudolph (1987): *El dominio del movimiento*, Madrid, Editorial Fundamentos.

Referencias complementarias

VVAA, (1999): *Desviaciones*. Madrid. L Inesperada y Cuarta Pared
VVAA (2006): *Gestualidad japonesa*. Madrid. Adriana Hidalgo Editora.
VVAA (2009): *Arquitecturas de la Mirada*. Ana Buitrago (ed)
VV.AA (2016): *Repensar la dramaturgia: errancia y transformación*. Cendeac. ISBN: 978-8496898882
KANDINSKY Vasili (1996): *Punto y línea sobre el plano*. Barcelona, Paidós.
SCHECHNER – WOLFORD (1997) : *The Grotowski Sourcebook*. New York, Routledge. SCHECHNER, RICHARD (2002) : *Performance studies*, New York, Routledge.
HOGHE, Raimond (1988): *Pina Bausch*. Barcelona, Ultramar.
KANDINSKY Vasili (1983): *De lo espiritual en el arte*. Barcelona, Barral
FRATINI, Roberto (2012): *A contracuento*. Autlor-Editor. Danza y Pensamiento. ISBN: 9788461565528
DUCH, Lluís; MÉLICH, Joan- Carles (2005): *Escenarios de la corporeidad*. Madrid, Editorial Trotta.
DULLIN, Charles (1946): *Souvenirs et notes de travail d'un acteur*. París. O.Lieutier
DOAT, Joan (1960) *La expresión corporal del comediante*. Buenos Aires. Eudeba.
DANTO, Arthur (2003): *El problema del cuerpo*. Madrid. Síntesis
COPEAU, Jacques (2002): *Hay que rehacerlo todo*. Escritos sobre teatro. Madrid, Asociación de Directores de Escena.
AITKEN, ROSHI Rober (1990): *La mente de trébol*. Buenos Aires, Ediciones del Árbol. BERNARD, Michel (1994): *El cuerpo: técnicas y lenguajes corporales*, Barcelona, Editorial Paidós.

10. OBSERVACIÓNS / RECOMENDACIÓNS

Dado o carácter práctico da materia e a necesidade de traballo conxunto se require unha presencialidade constante e continuada. De non ser así, se perderá o dereito a incorporar a avaliación continuada nos parámetros de cómputo e se rexirá por especificadaes que se establecen nunha titoría.

Para unha correcta e propicia progresión da materia se require facer un seguimento semanal e/ou repaso de temas traballados cos seus materiais afíns, e/ou propostas ou prácticas a desenvolver correspondentes.

